

Vergaderjaar 1997–1998

25 824

Project Shorad

Nr. 3

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 27 april 1998

Inleiding

In het Algemeen Overleg van 15 april jl. heb ik U toegezegd, ter behandeling in Uw procedurevergadering van 14 mei a.s., aanvullende informatie te verstrekken over het project «Short range air defence» (Shorad)-systemen. Het betreft een nadere uiteenzetting van de operationele behoefte en het daarvoor benodigde budget.

Behoefte

Met mijn brief van 20 februari 1996 (Kamerstuk 24 400 X, nr. 73) heb ik U ingelicht over de gezamenlijke behoefte van de Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht aan Shorad. Vervolgens heb ik op 3 mei 1996 (Kamerstuk 24 400 X, nr. 94) de antwoorden aangeboden op de door U hierover gestelde vragen. In elke vervolgfase van het Defensie Materieelkeuzeprocess wordt de operationele behoeftestelling opnieuw getoetst. Bij de voorstudie-/studiefase is dit ook gebeurd (zie Kamerstukken 25 824, nr. 1 en 2). De behoefte aan Shorad is onverminderd aangetoond. Wel is het project nader uitgewerkt en heb ik een zodanige fasering aangebracht dat in eerste aanleg de behoefte van de Koninklijke landmacht wordt ingevuld. Gezien de discussie in het Algemeen Overleg van 15 april kan het volgende dienen als nadere toelichting.

De overkoepelende luchtverdediging boven het Navo-grondgebied is een gezamenlijke taak van de Navo-landen en wordt gevormd door het «Nato's Integrated Air Defence System (NATINADS)». Daarvoor worden onder meer AWACS, jachtvliegtuigen en gebiedsdekkende grond-lucht geleide wapensystemen zoals Patriot en Hawk (PIP III) ingezet. Onder deze «paraplu» is in elk scenario een aanvullende luchtverdediging noodzakelijk voor de directe bescherming van personeel en vitale objecten. Ook bij een crisisbeheersingsoperatie zijn bijvoorbeeld commandoposten, verbindingscentra, munitie- en brandstofopslagplaatsen, legeringsgebieden en vliegbases kwetsbaar voor luchtaanvallen. Het ontbreken van

toereikende middelen voor de lokale luchtverdediging zal, ook bij een operatie in het lage deel van het geweldspectrum, van grote invloed zijn op de risico's die door het personeel worden gelopen en consequenties hebben op de vrijheid van handelen (bijvoorbeeld bij escalatie).

De lokale luchtverdediging maakt onderdeel uit van de actieve en passieve beschermingsmaatregelen, die onafhankelijk van de primaire taak, voor alle eenheden van toepassing zijn en gelden als nationale verantwoordelijkheid. Andere voorbeelden hiervan zijn de bescherming tegen NBC-dreiging en geneeskundige verzorging. Dat een goede bescherming van de eigen troepen zowel bij de uitvoering van de algemene verdedigingstaak als bij uitzending voor crisisbeheersingsoperaties moet worden gegarandeerd, is vanzelfsprekend. Alle Navo-landen zijn in het bezit van middelen voor de lokale luchtverdediging voor de eigen eenheden, de meeste ook in de vorm van Shorad. De behoefte aan Shorad wordt defensiebreed onderkend. De Koninklijke marine heeft deze behoefte ingevuld door gebruik te maken van het Sea Sparrow wapensysteem voor de bescherming van haar fregatten tegen aanvallende vliegtuigen en andere vliegende objecten. Het is voorzien om deze op termijn te vervangen door de Evolved Sea Sparrow (ESSM). De Koninklijke luchtmacht heeft deze behoefte, weliswaar met de nodige beperkingen, vooralsnog ingevuld met de uit de jaren zeventig daterende Hawk (PIP-II systemen) op de vliegbases. De Koninklijke landmacht beschikt nog niet over enige Shorad-capaciteit. Daarom heb ik prioriteit gegeven aan verwerving van Shorad voor de Koninklijke landmacht voor de uitvoering van de algemene verdedigingstaak en de crisisbeheersingstaak. Door inzet van de mobilisabele component van deze Shorad kan tevens worden voorzien in de uitvoering van de crisisbeheersingstaak van de Koninklijke luchtmacht. De Hawk (PIP II)-systemen van de Koninklijke luchtmacht worden mobilisabel gesteld en blijven beschikbaar voor de algemene verdedigingstaak van de Koninklijke luchtmacht. Vervanging daarvan maakt dus geen deel uit van het thans voorliggende project en vergt te zijner tijd een separaat besluit.

Voor de lokale luchtverdediging kon de Koninklijke landmacht in het verleden volstaan met «Very short range air defence» (Vshorad)-systemen voor de zeer korte afstand (bereik tot 4 km), zoals PRTL, Flycatcher met 40L70-kanonnen en Stinger. Deze systemen zijn geschikt voor de verdediging en bescherming van troepen en objecten tegen «klassieke» aanvallen van laagvliegende vliegtuigen en helikopters met eenvoudige ongeleide bommen en raketten. Gevechtsvliegtuigen en helikopters worden steeds vaker uitgerust met geleide raketten en bommen die buiten het bereik van de Vshorad-systemen kunnen worden ingezet. Een andere tekortkoming van de huidige Vshorad-middelen is dat ze niet effectief zijn tegen kleine doelen, zoals raketten en kruisvluchwapens. Met name de afstandswapens met een relatief kort bereik (tot 10 km), die ook vanaf oudere types vliegtuigen en helikopters kunnen worden afgevuurd, zijn inmiddels wijd verspreid, ook in de periferie van het Navo-verdragsgebied. Deze wapens vormen ook in de toekomst, in het bijzonder bij crisisbeheersingsoperaties, de belangrijkste dreiging waartegen de lokale luchtverdediging moet kunnen optreden.

Op de tekortkomingen in de lokale luchtverdediging is juist de behoefte aan Shorad gericht. Shorad-systemen zijn in tegenstelling tot Vshorad-systemen in staat vliegtuigen en helikopters te bestrijden die bewapend zijn met afstandswapens met een maximaal bereik tot 10 km voordat deze kunnen worden ingezet. Omdat dit soort wapens het meest is verspreid vormen deze de grootste bedreiging. Indien wapens worden meegevoerd die vanaf een grotere afstand worden ingezet en de wapendrager

derhalve buiten het bereik van de Shorad blijft, richt Shorad zich op de afgevuurde wapens zelf. Dit geldt ook in het geval van kruisvluchtwapens.

Zonder Shorad kan geen sprake zijn van een toereikende lokale luchtverdediging. De huidige Vshorad-middelen blijven bruikbaar tegen nabij opererende laagvliegende vliegtuigen en helikopters maar kunnen (in welk toekomstig scenario dan ook) alleen verantwoord worden ingezet in combinatie met Shorad. Door uit te gaan van de inzet van Shorad- en Vshorad-middelen in een gelaagde structuur, kan met een relatief geringe kwantitatieve behoefte aan Shorad worden volstaan.

De inzet van de lokale luchtverdediging, die wordt gevormd door de Shorad-Vshorad-combinatie, wordt met «Command & Control» (C2)-middelen gecoördineerd en afgestemd. In tegenstelling tot de middelen van NATINADS moet de coördinatie en afstemming van de middelen voor de lokale luchtverdediging ook plaatsvinden binnen de (uit te zenden) eenheid zelf. Dit geldt zowel voor een landmachtbataljon, voor een luchtmachtsquadron als voor een marineschip. De coördinatie en afstemming vereisen verder een gedegen opleiding en training met de eenheden waarvoor zij voorzien in de lokale luchtverdediging. Belangrijke aandachtspunten voor grondstrijdkrachten zijn daarbij de gezamenlijke mobiele operaties van manoeuvre-, Shorad- en Vshorad-eenheden. Met name voor luchtstrijdkrachten is het voorkomen van het abusievelijk aanvallen van eigen vliegtuigen van belang. Door verschillen in C2-structuren is het voorts veelal niet mogelijk om wapensystemen van andere landen op een laag niveau te integreren in de eigen luchtverdediging. De inzet van Shorad- en Vshorad-middelen, voor de lokale luchtverdediging van Nederlandse eenheden, kan derhalve niet aan derden worden overgelaten.

Budget

Het budget van f 550 miljoen was in de behoeftestellingsfase van 1996 uitgetrokken voor de behoefte van zowel de Koninklijke landmacht (f 330 miljoen) als van de Koninklijke luchtmacht (f 220 miljoen). Het bedrag was toen gebaseerd op een globaal inzicht in de marktprijzen. De meest nauwkeurige prijsgegevens waren ontleend aan de eerder onderzochte ruil van de Hawk (PIP II)-systemen tegen Crotale.

In de voorstudie-/studiefase is de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte nader uitgewerkt. Aan de hand van een effectiviteitsanalyse (met medewerking van TNO), gebaseerd op de uit te voeren taken, is het aantal benodigde systemen per kandidaat precies bepaald. Van een aantal kandidaten bleken meer systemen en/of aanvullende radars en lanceer-richtingen nodig dan eerder werd verondersteld. Daarnaast zijn specifieke eisen gesteld voor opleidings- en trainingsmiddelen (simulator) en documentatie. Verder zijn voor de integratie van de systemen in C2-structuren van beide krijgsmacht delen aanpassingen nodig van de diverse systemen.

De prijsindicatie die aan de diverse aanbieders is gevraagd, op basis van de gedetailleerde eisen, bleek ongeveer 50% hoger dan waarmee eerder rekening was gehouden. Daarop is besloten het budget van f 550 miljoen alleen voor de algemene verdedigingstaak van de Koninklijke landmacht en de crisisbeheersingstaak van de Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht te bestemmen. Voor de algemene verdedigingstaak van de Koninklijke luchtmacht is een aanvullend bedrag (f 275 miljoen) opgenomen in de plannen. Besluitvorming over dit laatste project wordt te zijner tijd aan de orde gesteld. Een deel van de prijsverhoging (ongeveer 20 %), is te verklaren door inflatie en de gestegen koers van de

Amerikaanse dollar en het Engelse pond. Ook de Europese kandidaten maken relatief veel gebruik van Amerikaanse ontwikkelingen, licenties en deelsystemen. Het overige deel van de prijsverhoging heeft enerzijds te maken met de nadere uitwerking van de eisen. Anderzijds moet worden bedacht dat de prijsstelling in de behoeftestellingsfase vooral was gebaseerd op één kandidaat, Crotale. Uitgaande van de verkregen prijsindicaties zal binnen het bedrag van f 550 miljoen, dat in de defensiebegroting is opgenomen, naar verwachting een afgewogen keuze kunnen worden gemaakt uit meerdere kandidaten.

In de volgende fase, de verwervingsvoorbereiding, zullen de overblijvende kandidaten worden verzocht een offerte uit te brengen. Daarna volgen nog onderhandelingen. Gegeven de hevige concurrentie in het Shorad-marktsegment kan, mede afhankelijk van de te selecteren kandidaat, het benodigde budget in de verwervingsvoorbereidingsfase lager uitvallen.

Slot

In deze brief heb ik de operationele noodzaak voor het verwerven van Shorad-systemen nader toegelicht. Eenheden die worden ingezet voor militaire (crisisbeheersings)operaties moeten in staat zijn zichzelf in voldoende mate te beschermen. De lokale luchtverdediging moet daarom worden aangevuld met Shorad. Verder heb ik U aanvullende informatie verstrekt over het projectbudget. Door de gekozen prioriteitstelling kan met het eerder vastgestelde budget van f 550 miljoen, dat ik als een maximum beschouw, niet alleen invulling worden gegeven aan de Shorad-behoefte van de Koninklijke landmacht voor de algemene verdedigingstaak, maar tevens in voldoende mate worden voorzien in de lokale luchtverdediging bij uitvoering van crisisbeheersingstaken van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht. Ik stel U voor over te gaan tot de volgende fase van het project Shorad.

De Staatssecretaris van Defensie,
J. C. Gmelich Meijling